Stikord til Retshistorie V23/24 (Kongeloven) – reeksamen

Kvalifikationsbeskrivelse for Retshistorie:
Når de studerende har fulgt undervisningen i faget, forventes de at kunne:

- identificere og redegøre for fortidens retsregler, retlige institutioner og retsvidenskab
- identificere og beskrive sammenhænge mellem fortidens og nutidens retsregler, retsinstitutioner og retsvidenskab
- identificere og redegøre for rettens forskellige funktioner under skiftende politiske, økonomiske, sociale, religiøse og øvrige kulturelle forhold
- redegøre for sammenhængen mellem dansk og fremmed – navnlig europæisk – ret med fokus på, hvordan fremmed ret har påvirket den danske retsudvikling
- identificere og analysere tekster af retshistorisk relevans ud fra hhv. et ideologisk, et praksisorienteret og et politisk udgangspunkt
- diskutere og problematisere rettens legitimering i fortiden såvel som i dag ud fra retshistoriske udviklingslinjer
- fremstille analysen skriftligt i en velstruktureret form og et klart sprog

Opgaven:

På baggrund af de til opgaven udleverede kilder og pensum ønskes der en begrundet diskussion af:

- de i kilderne fremførte kongelige prærogativer og argumenterne herfor
- den forfatningsretlige indretning, som kilderne udtrykker et opgør med
- den historiske og ideologiske baggrund for det verdenssyn, som kilderne er udtryk for.

Spørgsmål 1: *En begrundet diskussion af de i kilderne fremførte kongelige prærogativer og argumenterne herfor.*

Bodin (1576): For at kunne defineres som en suveræn fyrste, må man have sin magt for altid, for kun på den måde kan han være hævet over loven og frit agere, som han vil. Således står kun Gud og den naturlige lov over den suveræne fyrste. Dette foreskriver bl.a., at har man – selv som suveræn – offentligt afgivet et løfte på at opfylde en rimelig eller retfærdig aftale eller følge landets love, er man forpligtet hertil, mens man omvendt kan blive løst fra sin ed, hvis der er tale om en urimelig aftale.

Den suveræne fyrste har legitimitet og autoritet til at 1) udstede de love, han vil, 2) føre krig, 3) udnævne embedsmænd, 4) beslutte skatter, 5) slå mønt, 6) høre appeller fra domstole.

Kongeloven (1665): Kun Gud står over kongen, der har legitimitet og autoritet til at 1) udstede de love, han vil, 2) udnævne embedsmænd, 3) føre krig, 4) beslutte skatter og told, 5) bestemme over gejstligheden og kirkelige sager, 6) stå som udsteder af alle administrative breve o.l. Denne autoritet skal ved magt for generationer, og modarbejdes den, vil man blive straffet.

Da der efterspørges en begrundet diskussion af de fremførte argumenter, forventes der en vis grad af tekstnær læsning og analyse af kilden. Denne bør afsløre, at Kongelovens prærogativer stort set er overensstemmende med Bodins.

Spørgsmål 2: *En begrundet diskussion af den forfatningsretlige indretning, som kilderne udtrykker et opgør med.*

Spørgsmålet viser tilbage i tid til reformationstiden og styreformen kendt som monarchia mixta, hvor kongen nok har en vis magt, men er afhængig af rigsrådets støtte ift. de fleste af de prærogativer, som nævnes hos Bodin og i Kongeloven.

Reformationen er behandlet hos Kjær & Vogt, s. 92-122. Forfatningen i form af monarchia mixta er beskrevet s. 102-106, mens s. 107-113 behandler andre sider af ordningen ift. kongens mulighed for at give nye love fungere som domstolssystemets øverste myndighed sammen med det kongelige retterting, hvis medlemmer ofte også blev udgjort af medlemmer af rigsrådet – de studerende skal meget gerne kunne se denne dobbelthed, der reelt reserverer magten ved siden af kongen til en forholdsvis lille gruppe adelige.

Den historiske baggrund for reformationen kan også inddrages, sådan som den er beskrevet hos Kjær & Vogt, s. 92-101, hvor der også gøres rede for den stærke religiøsitet, der prægede perioden og øvede indflydelse på kongens legitimitet til at styrke magten omkring sig.

Man kan i sagens natur gå længere tilbage i tid end reformationen, men der er ikke lagt op hertil i opgaven.

Da der efterspørges en begrundet diskussion af traditionen, forventes der en vis dybde i behandlingen af reformationens forfatningsretlige indretning.

Spørgsmål 3: *En begrundet diskussion den historiske og ideologiske baggrund for det verdenssyn, som kilderne er udtryk for.*

Spørgsmålet fokuserer på den tidlige enevælde, hvor der var særlig opmærksomhed på den institutionelle indretning af det nye styre, der blev indført i 1660. Det relevante pensum er således den del af kapitlet om enevælden, der beskæftiger sig med enevældens baggrund og indretning, se Kjær & Vogt, s. 169-190. Der skal både være noget om den historiske og den ideologiske/teoretiske baggrund for, at indretningen bliver, som den bliver.

Detaljeringsgraden kan være ganske forskelligartet, ikke mindst fordi nogle af elementerne allerede kan være inddraget i besvarelsen af spørgsmål 1 og 2, men den gode besvarelse viser overblik over og forståelse for det karakteristiske ved enevælden i form af

- selve den teoretiske tanke bag absolutismen, hvor rationelle naturretstænkere som Grotius og er relevante, jf. s. 127ff. Der forventes en vis dybde (frem for blot navns nævnelse) i beskrivelsen af teorierne, især Hobbes.

- den danske enevældes forfatningsmæssige indretning med Suverænitetsakten og Kongeloven af 1665, jf. s. 134-137

- den organisatoriske indretning (og opstramning) af såvel statens (retlige) administration som retsudviklingen, herunder domstolsindretningen, jf. s. 137-153 (hvoraf det meste dog først kom efter Kongeloven)

Da der efterspørges en begrundet diskussion af den historiske og den ideologiske baggrund for tidens tænkning, forventes der en vis grad af uddybning af tankerne bag og argumenterne for idéen om den rationelle naturret. Det forventes ikke, at man trækker tråde op mod nutiden.